

GIỚI THIỆU ĐỀ TÀI KHOA HỌC

XÂY DỰNG HƯỚNG DẪN KIỂM TOÁN CÔNG TÁC QUẢN LÝ MÔI TRƯỜNG ĐỐI VỚI CÁC CƠ SỞ SẢN XUẤT CÔNG NGHIỆP, DỊCH VỤ

CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI: ThS. TRẦN VIỆT SƠN

Đề tài khoa học cấp Bộ

Cơ quan chủ trì: Trường Đào tạo và Bồi dưỡng nghiệp vụ kiểm toán, Kiểm toán Nhà nước

Thời gian nghiên cứu: Năm 2023-2024

Trong bối cảnh tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước đang diễn ra mạnh mẽ, sự phát triển nhanh chóng của các khu công nghiệp, cụm công nghiệp và khu kinh tế đã đóng góp quan trọng vào tăng trưởng tổng sản phẩm quốc nội (GDP), thu hút đầu tư, tạo việc làm và thúc đẩy xuất khẩu. Tuy nhiên, quá trình phát triển này cũng để lại những tác động tiêu cực đến môi trường thể hiện qua tình trạng xử lý nước thải, khí thải, chất thải rắn chưa đạt chuẩn. Thực tế cho thấy, vẫn còn nhiều cơ sở vi phạm quy định về bảo vệ môi trường. Hiện nay, tỷ lệ khu công nghiệp có hệ thống xử lý nước thải tập trung mới đạt khoảng 91%, trong khi ở các cụm công nghiệp con số này chỉ đạt 24,4%. Đáng lưu ý, đã xảy ra nhiều vụ việc xả thải chưa qua xử lý gây ô nhiễm nguồn nước, không khí, đất đai, tác động trực tiếp đến sức khỏe cộng đồng. Thực tiễn đó đặt yêu cầu cần tăng cường kiểm toán môi trường như một công cụ sắc bén để nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về môi trường, nhất là khi những nghiên cứu trước đây mới chỉ dừng ở một số khía cạnh đơn lẻ như nước thải, chưa xây dựng được hướng dẫn kiểm toán toàn diện, cập nhật theo Luật Bảo vệ môi trường năm 2020.

Đề tài *Xây dựng hướng dẫn kiểm toán công tác quản lý môi trường đối với các cơ sở sản xuất công nghiệp, dịch vụ* đã cụ thể hóa mục tiêu xây dựng hướng dẫn kiểm toán thống nhất, chi tiết và có thể áp dụng ngay trong thực tiễn kiểm toán quản lý môi trường đối với các cơ sở sản xuất công nghiệp, dịch vụ.

Thứ nhất, làm rõ cơ sở lý luận và thực tiễn về công tác quản lý và kiểm toán môi trường. Cơ sở lý luận được đặt trên quan niệm môi trường là tổng thể các yếu tố tự nhiên và nhân tạo có quan hệ mật thiết với sự tồn tại, phát triển của con người và xã hội, vừa là không gian sống, nguồn tài nguyên, nơi chứa đựng chất thải, vừa là kho thông tin và tấm lá chắn bảo vệ sinh vật; đồng thời, nhấn mạnh bảo vệ môi trường là yêu cầu sống còn, gắn với phát triển bền vững. Luật Bảo vệ môi trường năm 2020, Hiến pháp năm 2013, Nghị quyết số 24-NQ/TW ngày 3-6-2013 của Ban Chấp hành Trung ương về chủ động ứng phó với biến đổi khí hậu,

tăng cường quản lý tài nguyên và bảo vệ môi trường và nhiều văn bản liên quan đã tạo thành khung pháp lý quan trọng, quy định cụ thể về đánh giá tác động môi trường, giấy phép môi trường, quan trắc, quản lý chất thải và kiểm soát ô nhiễm. Tuy nhiên, việc thực thi còn hạn chế do nhiều cơ sở vi phạm, mức xử phạt chưa đủ răn đe và năng lực giám sát còn yếu.

Thứ hai, đánh giá thực trạng kiểm toán công tác quản lý môi trường tại Việt Nam giai đoạn 2020-2022. Nghiên cứu cho thấy, Kiểm toán nhà nước Việt Nam đã triển khai một số cuộc kiểm toán liên quan, đặc biệt về xử lý nước thải tại khu công nghiệp, và đã phát hiện nhiều tồn tại như: Tỷ lệ cơ sở chưa có hệ thống xử lý nước thải đạt chuẩn còn cao; việc phân loại và xử lý chất thải rắn cũng như chất thải nguy hại còn bất cập; quan trắc môi trường còn hình thức, thiếu minh bạch; sự phối hợp giữa các cơ quan quản lý chưa đồng bộ khiến hiệu lực giám sát thấp. Các nguyên nhân chính được chỉ ra là do quy định pháp lý chồng chéo, năng lực cán bộ quản lý môi trường hạn chế, ý thức chấp hành pháp luật của doanh nghiệp chưa cao, trong khi Kiểm toán nhà nước Việt Nam chưa có hướng dẫn chuẩn hóa để áp dụng thống nhất. Để khắc phục tình trạng này, nhóm nghiên cứu đã tiên hành so sánh kinh nghiệm của nhiều cơ quan kiểm toán tối cao ở Nhật Bản, Hàn Quốc, Canada, Hà Lan và hướng dẫn của INTOSAI. Các quốc gia này đã coi kiểm toán môi trường là công cụ thúc đẩy trách nhiệm giải trình về phát triển bền vững, kết hợp hài hòa giữa kiểm toán tuân thủ, kiểm toán hoạt động và kiểm toán tài chính, đồng thời ứng dụng công nghệ thông tin, GIS, quan trắc tự động trong kiểm toán và đặc biệt đề cao tính minh bạch khi công khai báo cáo kiểm toán môi trường cho công chúng. Bài học quan trọng cho Việt Nam là cần ban hành hướng dẫn kiểm toán môi trường chi tiết, đồng bộ với Luật Bảo vệ môi trường năm 2020; chú trọng đào tạo kiểm toán viên chuyên ngành môi trường; tăng cường hợp tác quốc tế và ứng dụng công nghệ hiện đại.

Thứ ba, đề xuất hướng dẫn áp dụng thống nhất trong hoạt động kiểm toán môi trường của Kiểm toán nhà nước Việt Nam. Theo đó, quy trình hướng dẫn kiểm toán gồm 4 bước: *Bước 1*: Chuẩn bị kiểm toán, bao gồm: Xác định mục tiêu, phạm vi, tiêu chí kiểm toán, thu thập thông tin sơ bộ về cơ sở, loại hình sản xuất, tác động môi trường và xây dựng kế hoạch kiểm toán chi tiết. *Bước 2*: Thực hiện kiểm toán, gồm có: Kiểm tra việc tuân thủ pháp luật về bảo vệ môi trường; đánh giá hiệu quả quản lý chất thải (nước thải, khí thải, chất thải rắn, chất thải nguy hại), so sánh với quy chuẩn kỹ thuật quốc gia và thông lệ quốc tế, kết hợp phỏng vấn cán bộ, khảo sát thực địa, đối chiếu dữ liệu quan trắc. *Bước 3*: Báo cáo kiểm toán: Trình bày các phát hiện, phân tích nguyên nhân, đánh giá tác động, đưa ra kết luận, kiến nghị cụ thể với cơ sở, cơ quan quản lý nhà nước và Chính phủ; đồng thời, xác định trách nhiệm tập thể, cá nhân. *Bước 4*: Theo dõi thực hiện kiến nghị, trong đó Kiểm toán nhà nước Việt Nam giám sát việc thực thi kết luận và kiến nghị, đánh giá hiệu quả cải thiện môi trường theo thời gian. Để áp dụng thành công hướng dẫn này, nhóm nghiên cứu nhấn mạnh, cần tăng cường đào tạo đội ngũ kiểm toán viên am hiểu về môi trường, đầu tư công nghệ quan trắc - phân tích hiện đại, hoàn thiện cơ sở dữ liệu môi trường và ban hành văn bản hướng dẫn chính thức ở cấp Kiểm toán nhà nước Việt Nam ■

THẠC NGỌC giới thiệu